

CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU COMBATerea DISCRIMINĂRII
Autoritate de stat autonomă

Operator de date cu caracter personal nr. 11375

HOTĂRÂREA NR. 447
din 14.10.2015

Dosar nr.: 350/2015

Petiția nr.: 3853/04.06.2015

Petent: V M

Reclamat: Z A

Obiect: declarații cu caracter discriminatoriu la adresa familiilor care apelează la FIV (fertilizarea in vitro)

I. Numele, domiciliul sau reședința părților

I.1. Numele, domiciliul, reședința sau sediul petentului

I.1.1. V M, Senator, Președintele Comisiei pentru Egalitatea de Șanse din cadrul Senatului – Parlamentul României

I.2. Numele, domiciliul, reședința sau sediul reclamatului

I.2.1. Z A, Președintele Curții Constituționale a României

II. Obiectul sesizării și descrierea presupusei fapte de discriminare

2.1. Petentul sesizează o posibilă faptă de discriminare ce are la bază declarațiile făcute de președintele Curții Constituționale a României la adresa familiilor ca apelează la fertilizarea in vitro.

III. Procedura de citare

3.1. În temeiul art. 20, alin. 4 din O.G. nr.137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, republicată, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării a îndeplinit procedura legală de citare a părților.

3.2. Prin adresa nr. 3853/17.06.2015 a fost citat petentul, iar prin adresa nr. 4232/17.06.2015 a fost citată partea reclamată pentru termenul stabilit de Consiliu, la data de 30.06.2015.

3.4. Procedură legal îndeplinită.

IV. Susținerile părților

Susținerile petentului

4.1.1. Petentul arată că, în data de 22 mai 2015, referitor la fecundarea in vitro, partea reclamată a făcut următoarele declarații: *“Cine o fi tatăl tău când fecundarea este făcută în vitro?!”*.

4.1.2. Petentul, în calitatea sa de președinte al Comisiei pentru egalitatea de șanse, consideră că afirmațiile părții reclamate discriminează familiile care apelează la fertilizarea in vitro, precum și copiii născuți prin acest procedeu medical.

4.1.3. Petentul menționează că respectiva declarație a apărut în presă, atât în format video, cât și în scris.

Susținerile părții reclamate

4.2.1. Partea reclamată invocă *excepția lipsei calității procesuale active*.

4.2.2. Partea reclamată invocă și *excepția tardivității introducerii petiției* și consideră că petiția este *inadmisibilă* și deoarece petentul nu se încadrează în prevederile art. 28 din O.G. nr.137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, republicată.

4.2.3. Pe fond, partea reclamată apreciază petiția ca neîntemeiată, deoarece interogația *“Cine o fi tatăl tău când fecundarea este făcută în vitro?!”* face parte dintr-un discurs rostit la o conferință cu tema **“Decalogul – fundament al justiției”**, organizată de Federația Comunităților Evreiești din România în data de 22 mai 2015.

4.2.4. Partea reclamată arată că la respectiva dezbatere a făcut o trecere în revistă a celor 10 porunci ale Decalogului, analizând în ce măsură acestea sunt mai actuale în contextul vieții cotidiene și al dezvoltării omenirii de la data la care se spune că au fost date Omenirii.

4.2.5. Partea reclamată menționează că întrebarea retorică era în legătură cu cea de-a cincea poruncă ce spune: **“Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta, ca bine să-ți fie și mulți ani să trăiești pe Pământ”**. Partea reclamată concluzionează că s-a întrebat în mod retoric cine o fi “tatăl tău” când fecundarea este făcută *in vitro* și nu a pus la îndoială acest procedeu medical-științific și nici nu a plasat oamenii concepuți prin această modalitate în vreo categorie socială și nici nu a făcut niciun fel de alte afirmații în legătură cu aceștia.

4.2.6. Partea reclamată consideră că, în speță, nu poate fi vorba de săvârșirea unei fapte de discriminare, potrivit art. 2 alin. 1 din O.G. nr.137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, republicată, iar expresia considerată ca având un caracter discriminatoriu a fost făcută în cadrul unei dezbateri științifice.

4.2.7. Totodată, partea reclamată invocă art. 2 alin. 8 din O.G. nr.137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, republicată potrivit căreia *“Prevederile prezentei ordonanțe nu pot fi interpretate în sensul restrângerii dreptului la libera exprimare, a dreptului la opinie și a dreptului la informație”*. Mai mult, petentul nu precizează modul în care au fost discriminate persoanele la care se referă, nici dreptul care le-a fost afectat.

V. Motivele de fapt și de drept

5.1. **În fapt**, Colegiul director este chemat să se pronunțe asupra limitei libertății de exprimare și încălcarea dreptului la demnitate umană a persoanelor care apelează la acest

procedeu medical precum și a copiilor concepuți pe această cale. Afirmatia supusă analizei, a avut loc la dezbaterea *“Decalogul – fundament al justiției”* și anume *“Cine o fi tatăl tău când fecundarea este făcută în vitro?”*

5.2. **În drept**, potrivit dispozițiilor **art.63 din Procedura Internă de Soluționare a Petițiilor și Sesizărilor**, ce prevede că *„(1) Colegiul director se va pronunța mai întâi asupra excepțiilor de procedură, precum și asupra celor de fond care nu mai necesită, în tot sau în parte, analizarea în fond a petiției.*

5.3. Se are în vedere faptul că, în prezenta cauză, au fost ridicate mai multe excepții, după cum urmează:

5.4. Partea reclamată a invocat **excepția lipsei calității procesuale active a petentului** fiind invocate prevederile art. 20 alin.1 referitoare la „persoana care se consideră discriminată” și ale art. 28 din O.G. nr. 137/2000 „referitoare la organizațiile negurvernamentale care au ca scop protecția drepturilor omului sau care au interes legitim în combaterea discriminării” apreciind faptul că petentul nu se află în niciuna din aceste situații .

5.5. Astfel, Colegiul director are în vedere faptul că, în prezenta cauză, au fost ridicate excepția lipsei calității procesuale active și excepția tardivității, excepții asupra cărora Colegiul trebuie să se pronunțe cu prioritate.

5.6. Din cuprinsul petiției rezultă faptul că petentul sesizează o situație de discriminare la adresa persoanelor/familiilor care apelează la procedeu medical fertilizare in vitro precum și a copiilor concepuți în acest mod. Colegiul director mai reține și calitatea petentului de Președinte al Comisiei pentru Egalitate de Șanse din cadrul Parlamentului României. Raportat la sesizarea făcută și a poziției petentului, raportat la prevederile art. 7, alin. 1 din Procedură referitoare la „persoanele care au interes legitim în combaterea discriminării”, Colegiul director urmează a respinge excepția invocată apreciind faptul că petentul are calitatea de a se adresa Consiliului. Cu privire la excepția tardivității, aceasta urmează a fi respinsă, ținându-se cont de faptul că afirmațiile au avut loc la data de 22.05.2015.

5.7. Cu privire la fondul cauzei, Colegiul director apreciază că sunt incidente următoarele texte de lege:

- art. 10 și art. 14 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale;
- art. 1 alin. (3), art. 16, art. 29 și art. 30 din Constituția României, revizuită în 2003;
- art. 2 alin. (1) și art. 15 din O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare (în continuare O.G. 137/2000).

5.8. Colegiul director este chemat să se pronunțe asupra raportului dintre libertatea de exprimare și dreptul la demnitatea persoanei, interzicerea discriminării raportată la aprecierile reclamatului, obiect al prezentei sesizări. Analiza urmărește să stabilească dacă în acest caz s-a depășit limita libertății de exprimare și, în consecință, se impune o ingerință a statului prin aplicarea unei măsuri proporționale cu scopul urmărit.

5.9. Potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, pentru a fi acceptată o ingerință în dreptul de exprimare, aceasta trebuie

- **să fie prevăzută de lege** (care la rândul ei trebuie să îndeplinească anumite calități: să fie previzibilă și accesibilă),
- **să urmărească un scop legitim,**
- **să fie necesară într-o societate democratică și**
- **să fie proporțională cu scopul urmărit** (Corneliu Bârsan, *Convenția europeană a drepturilor omului*, vol. I. Ed. C.H. Beck, București, 2005, p. 769-801).

Ingerința să fie prevăzută de lege

5.10. **Prima cerință**, cea a **existenței unei prevederi legale**, care să reglementeze ingerința statului în exercitarea dreptului libertății de exprimare este îndeplinită de art. 2 alin. (1) coroborat cu art. 15 din O.G. 137/2000. Totuși, apreciem că aceste texte de lege trebuie coroborate cu art. 2. alin. (8) din O.G. 137/2000 potrivit căruia „prevederile ordonanței nu pot fi interpretate în sensul restrângerii dreptului la libera exprimare, a dreptului la opinie și a dreptului la informație”. Apreciem că **ambele texte normative sunt previzibile și accesibile**, deși protejează o valoare fundamentală într-o societate democratică și sunt noțiuni care au și un caracter abstract.

Ingerința să urmărească un scop legitim

5.11. Raportat la **scopul legitim urmărit** prin posibila ingerință a statului în libertatea de exprimare se urmărește protejarea demnității umane a tuturor cetățenilor din România, indiferent de procedurile medicale la care apelează și a modului în care sunt procreați copiii.

Protecția demnității acestor persoane constituie un scop legitim într-o societate democratică. Pentru a se produce o atingere, încălcare a demnității umane, ca drept constituțional protejat, declarațiile, obiect al prezentei petiții, ar trebui să întrunească elementele:

- un comportament manifestat în public, având caracter de propagandă sau de instigare la ură pe criteriul etnic și religios,
- or, un comportament care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare îndreptate împotriva unui grup de persoane legat de apartenența la un grup etnic și religios – astfel cum prevede art. 15 din O.G. 137/2000, republicată.

Colegiul director constată că primele două condiții (să existe o prevedere legală și să se urmărească un scop legitim) pentru a fi acceptată o ingerință a statului sunt îndeplinite.

Necesitatea ingerinței

5.12. **Rămâne de competența Colegiului director să stabilească dacă interferența în libertatea de exprimare „este necesară într-o societate democratică”.**

În acest demers, Colegiul director analizează dacă există motive „relevante și suficiente” care să justifice ingerința în libertatea de exprimare din perspectiva unei „nevoi imperioase” („pressing social need”).

Identificarea unei „nevoi imperioase”, respectiv necesitatea oricărei restricții privitoare la exercițiul libertății de exprimare trebuie să fie stabilită într-o manieră convingătoare, iar **autorității naționale îi revine atributul evaluării existenței unei “nevoi imperioase” susceptibile de o anumită marjă de apreciere** (Corneliu Bârsan, Convenția Europeană a drepturilor omului, Comentariu pe articole, Vol. I., Ed. All Beck, București, 2005, pag. 801.)

Elemente luate în considerare la stabilirea necesității ingerinței statului în libertatea de exprimare

5.13. În scopul de a determina dacă declarația obiect al prezentei sesizări constituie un discurs de ură, Colegiul va examina: **obiectivul urmărit de reclamat, contextul în care a avut loc, conținutul articolului, modul de publicare a articolului, rolul în societate al persoanei, autor al afirmației.**

Obiectivul urmărit de reclamat

5.14. Obiectivul urmărit de reclamat este important: a dorit acesta să disemineze opinii legate de persoane care apelează la aceste proceduri medicale precum și a copiilor concepuți în acest mod, ori a urmărit doar informarea publicului asupra unui subiect de

interes public. În acest punct, Colegiul director nu analizează intenția de a discrimina a reclamatului, acest aspect nu are relevanță în stabilirea unei fapte de discriminare.

5.15. Colegiul apreciază că, în speță, declarațiile părții reclamate au avut rolul de a informa publicul, de a răspunde cu privire la chestiuni de importanță majoră (impactul celor 10 porunci și modul în care acestea mai sunt actuale în contextul vieții cotidiene) urmărindu-se tocmai clarificarea unor aspecte importante

Contextul în care a fost făcută afirmația

5.16. Afirmațiile făcute de către partea reclamată au avut loc în cadrul dezbaterii „Decalogul – fundament al justiției” organizată de Federația Comunităților Evreiești din România cu ocazia sărbătorii Șavuot, eternizând momentul când Legea divină Tora a fost dată poporului evreu pe muntele Sinai. Partea reclamată a făcut o trecere în revistă a Decalogului și a modului în care cele 10 porunci mai sunt actuale în contextul vieții cotidiene și al dezvoltării omenirii.

5.17. Cu privire la cea de a cincea poruncă, „*cinstește pe tatăl și pe mama ta, ca bine să îți fie și să trăiești mulți ani pe pământ*”, partea reclamată a adresat o întrebare retorică „*cine o fi tatăl tău*” când fecundarea este făcută in vitro, fără a pune la îndoială ori a manifesta o opinie față de procedura medicală menționată. Totodată, nu a făcut remarci cu privire la persoanele concepute astfel, întrebarea sa retorică fiind legată de una dintre poruncile Decalogului raportată la progresul științei și al cunoștințelor în general, iar în special la relația părinte-copil și a celei de a cincea porunci.

5.18. Întrebarea retorică nu a adus atingere demnității, nici a persoanelor care apelează la această procedură medicală și nici a persoanelor astfel concepute.

5.19. Afirmația respectivă s-a integrat în cadrul dezbaterii respective.

5.20. Având în vedere ocazia cu care a fost făcută, raportat la Decalog, la relațiile interumane și familiale în contextul progreselor făcute în domeniul științific, Colegiul director constată că, în prezenta cauză, nu s-a depășit sfera caracterului informativ, prezentând interes pentru opinia publică în general și în special pentru participanții la dezbateri.

5.21. În sens larg, libertatea dezbaterilor pe teme ce țin de progresele științei, raportat la decalog, la evoluția relațiilor interumane și al justiției reprezintă o valoare intrinsecă pentru o societate democratică .

Conținutul afirmației

5.22. Elementul reclamat îl constituie întrebarea retorică a părții reclamate “*Cine o fi tatăl său când fecundarea este făcută in vitro*”?

Locul în care a fost făcută afirmația

5.23. În apărarea sa, reclamatul arată faptul că s-a referit la o procedură medicală raportat la cea de a cincea poruncă din Decalog.

5.24. Una din principalele caracteristici ale democrației constă în posibilitatea pe care ea o oferă de a rezolva prin dialog, fără a se recurge la violență, problemele pe care le are de soluționat un stat, **chiar și atunci când acestea sunt extrem de dificile sau stânjenitoare, iar democrația se ”hrănește” din libertatea de exprimare.** Marginea de apreciere a statelor este semnificativ redusă (îngustă) atunci când autorul declarației este o persoană în funcție de demnitate publică.

5.25. Totuși, o ingerință a statului în această speță, prin constatarea și sancționarea faptei ca fiind o formă de discriminare, deci limitarea libertății de exprimare, ar constitui un exces, o limitare nejustificată, o măsură neproportională în raport cu pericolul social al faptei

și cu scopul urmărit. **O ingerință a statului ar fi fost justificată dacă ar fi existat orice element de incitare expresă la ură pe criteriul libertății de conștiință.**

5.26. Pe parcursul dezbaterii partea reclamată a exprimat o opinie personală legată de o procedură medială raportată la relațiile interfamiliale, fără a aduce atingere nici persoanelor care apelează la procedura medicală amintită și nici a persoanelor care sunt astfel concepute.

5.27. Acesta și-a exprimat o părere personală raportat la tema conferinței, a Decalogului și a modul în care acesta a influențat modul în care a evoluat societatea modernă precum și Decalogul ca fundament al justiției.

Concluzii

5.28. Colegiul director, reiterează faptul că libertatea de exprimare constituie valoarea fundamentală a unei societăți democratice și plurale. Din această perspectivă, libertatea de exprimare are un rol substanțial în rândul drepturilor fundamentale cuprinse în Constituție și constituie trunchiul comun pentru exercitarea drepturilor fundamentale din sfera comunicării. În această sferă se includ: dreptul la libertatea presei, dreptul la libera exprimare a creațiilor artistice sau cele din zona literaturii, libertatea de predare a științei și libertatea creației. De asemenea, de acest trunchi comun se leagă și libertatea conștiinței, a religiei și libertatea de întrunire. Acest grup de drepturi asigură participarea avizată a cetățeanului la procesele sociale și politice. **Exprimarea liberă a opiniilor și credințelor, chiar și a celor nepopulare sau atipice, reprezintă condiția fundamentală a existenței unei societăți vii și capabilă de dezvoltare.**

5.29. În nenumăratele decizii asupra libertății de exprimare, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a arătat că acest drept „**acoperă nu numai informațiile și ideile primite favorabil sau cu indiferență ori considerate inofensive, dar și acele care șochează sau deranjează. Acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței, spiritului deschis, fără de care nu există societate democratică.** (CEDO, Lingens c. Austriei.).

5.30. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat, într-o formulă care este preluată aproape ca o clauză de stil în toată jurisprudența sa subsecventă în materie, că „**libertatea de exprimare, garantată de art.10 parag.1, constituie unul din fundamentele esențiale ale unei societăți democratice și una din condițiile primordiale ale progresului societății și împlinirilor personale. Subiect al paragrafului 2 al Articolului 10, Libertatea de expresie include „nu numai informațiile și ideile primite favorabil sau cu indiferență [de opinia publică] ori considerate inofensive, dar și pe acelea care offensează, șochează sau deranjează. Acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și spiritului deschis, fără de care nu există societate democratică.”** (CEDO, între altele, Lingens vs. Austria, Oberschlick vs. Austria, Sunday Times vs. U.K., Observer și Guardian vs. U.K., Castells vs. Spania, Thorgerison vs. Islanda, Jersild vs. Danemarca, Goodwin vs. U.K., De Haes și Gijels vs. Belgia, Dalban vs. România).

5.31. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a fundamentat necesitatea protejării libertății de exprimare în primul rând pe valoarea pe care acesta o reprezintă ca mijloc pentru a asigura buna funcționare a unei societăți democratice.

5.32. **În speța de față nu se impune interferența statului în limitarea libertății de exprimare, partea reclamată adresând o întrebare retorică, apreciată ca fiind utilă în contextul în care a exprimat-o, fără a conține judecăți de valoare și fără a aduce atingere persoanelor care apelează la respectiva procedură medicală.**

5.33. Trebuie avute în vedere stereotipurile, atât cele pozitive, cât și cele negative, atât de către societate în general cât și de către politicieni ori personalități ale vieții sociale,

culturale, juridice ori religioase, rolul acestora fiind deosebit de important în formarea unei societăți care își respectă toți semenii săi, fără niciun fel de deosebire.

5.34. Colegiul director reține că, în speță, subiectul este de interes general.

5.35. **Pentru considerentele de mai sus**, având în vedere **obiectivul urmărit de reclamat, conținutul declarației, contextul în care a avut loc, rolul în societate al persoanei, autor al afirmației**, Colegiul director constată că, în speța supusă analizei, nu este necesară o ingerință, într-o societate democratică, în libertatea de exprimare, drept urmare fapta sesizată nu constituie contravenție potrivit prevederilor art. 2 alin. (1) și art. 15 din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată.

Față de cele de mai sus, în temeiul art. 20. alin.2, din O.G.137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare,

COLEGIUL DIRECTOR HOTĂRĂȘTE:

1. aspectele sesizate nu întrunesc elementele constitutive ale art. 2 alin. (1) coroborat cu art. 15 din O.G. 137/2000, republicată, declarațiile se încadrează în limitele libertății de exprimare prevăzute de art.2 alin.(8) din același act normativ;
2. o copie a prezentei hotărâri va fi transmisă părților.

VI. Modalitatea de plată a amenzii

Nu este cazul

VII. Calea de atac și termenul în care se poate exercita

Prezenta hotărâre poate fi atacată la instanța de contencios administrativ, potrivit **O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea faptelor de discriminare, republicată și Legii nr. 554/2004 a contenciosului administrativ.**

Membrii Colegiului director prezenți la ședință:

Bertzi Theodora – membru

Dincă Ilie – membru

Haller István – membru

Jura Cristian – membru

Lazăr Maria – membru

Manole Florin Petre – membru

Data redactării: 26.11.2015
Hotărâre redactată de: L.M. și A.S.

Notă: prezenta Hotărâre emisă potrivit prevederilor legii și care nu este atacată în termenul legal, potrivit **O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea faptelor de discriminare și Legii nr. 554/2000 a contenciosului administrativ**, constituie de drept titlu executoriu.

Verificat SCSRP